

ACC. N.R M. 15574: 1-3.

Landskap: Gästrikland Upptecknare: Ida Holtze, Malmö
Härad: Järrestad Berättare: dir. utfrågade äldre personer
Socken: Gimris Berättarens yrke:
Uppteckningsår: 1961 Född år i

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Jordhns. s. 1-3.

LUF 116.

8/5-61.

Skriv endast på denna sida.

Skåne
Järrestads hd.
Simris sn.
uppt. år 1961

Uppt. o. ber. av fru Ida Holtze, Malmö
född år 1882 i Brantevik, Simris sn.

Malmö den 8 juni 1961.

FOLKLIVSARKIVET

Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

M. 15573:3.

Folklivsarkivet

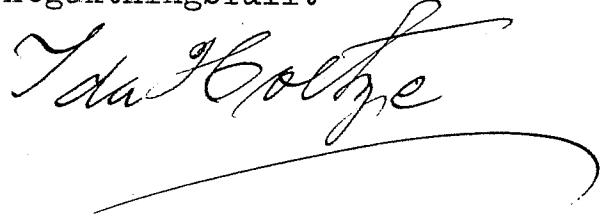
L u n d .

Lerhusen i min uppteckning av gården.

Björklunds hus är troligen byggt 1815, Larssönernas ungef. 1875-1876. Framför detta är en planterad gårdsplan innan gatan. Fortsätter man gatan framåt förbi huset och vrider t.v. vid första tvärgata, kommer man rätt snart till två "trähus", troligen lerstenshus. Fortsätt Strandgatan framåt. I huset, där fiskaffären är, såg södra väggen förr ut, som om ett lerfält var påträklat och överklätt med kalk. Längre ned ligger t.h. ett brädfodrat hus, tillhörigt 90-årige tullvaktmästaren Olofsson. Åter en bit ner till höger en bondgård, brädfodrad. Och längst ner i "Gröned" t.v. Fru Forsells hus, som förr var brädklätt. Kanske nu ändrat.

Hoppas att des a uppgifter inte är helt tokiga.

Högaktningsfullt

Ida Holtze

L U F 116/ Jordhus

1. Har det förekommit hus i Eder socken, där väggarna varit uppförda av jord etc.

Mig veterligt inte.

Av en äldre man här jag hört, att det för ett 30-tal år sedan skulle funnits ett par jordhus i Albo härad. Han vissta dock ej platsen. Hus av lera, d.v.s lersten (lerstén) finns ännu på Brantevik. De uppfördes av lersten och bekläddes utanpå med bräder. Kallades för reveterade hus. Så hörde jag talas om enstensmur. Det var hus byggda av tegeltegelsten. Ej fasadtegel. Jag tror det hette flamtegel. Dessa hus rappades. Tegelstenarna lära ha varit 25x12x6:5 cm. Ett lerstensslageri minns jag från min barndom. Då man på våg från Brantevik till Simris kom något hundratals meter ovanför Per Jöns' Backe låg det en bondgård till vänster om vägen. Där kunde man få se en häst runt runt dra en stång, som var fästad i en rund anordning i lerålta. Av detta blev stenar, antagligen efter behandling. Dessa stenar låg i högar på gården och soltorkade. Gårdehs ägare hette Jöns Persson. Han flyttade sedan från orten och gården köp-

tes av ägarn till Grönekulle, som införlivade den med sitt lantbruk. Häst och tegel försvann och det syntes sedan en vacker blomsterträdgård utanför boningslängan. Jag skulle tro, att den nuvarande ägaren till Grönekulle heter Gunnar Nilsson. och det är ju möjligt att han hört något om den forna tegeltillverkningen.

Jag minns ett hus på Södra Brantevik, där åtminstone södra gaveln var av grästen. Där bodde Nels Nels Gertre. I andra ändan av huste bodde en blind korgmakare och hans syster. Förra Lantbrukaren Henrik Håkansson ägde då gården, på vars ägor huset låg. Han kan säkerligen precisera adressen och byggnadssättet. Adressen är Brantevik.

Jordhus igen. I Kåseberga lär för en halv mansålder sedan sedan eller mer en luffare ha grävt sig in i en backe, gjort en härd, en bänk och levat länge. Ovanför Norra Planteringen i Simrishamn fanns en källare, ingrävd i backen. Den kallades iskällaren, hade jord-och grästak och en bastant dörr.

Tak. De flesta av ovannämnda hus hade nog halmtak, åtminsone på 1870- och början på 60-talet. Sedan blev det papptak tak, spån och tegel.

2

o h källare /

Grund. Jag minns alltid att husen hade grund! Grästen, som fogades eller gades eller putsedes. På rappade hus alltid putsad. Vaggarna, innerväggarna alltså, kunde nog på tegelstenshusen ofta vara lersten. På halmtaken låg på ryggåsen som sammanhållande länk något som liknade vedträn, men ibland läkten längst med huset.. Översta delen av gaveln var oftast av trä med fönster.

Omdömet om lerstenshusen: Bara skräp.

" " " tegelhusen, de rappade: De kunde vara bra. Så mycket derodde på rappningen. Om det fanns tillräckligt med cement i eller det var för mycket kalk.

Vilket var skälet till att man använde denna (dessa) metod (er)?

Denna fråga kan jag näjaktigt besvaramen ordet Penningknapphet. Vilka uppförde dessa hus?

Från min bärndom minns jag namn på murare (byggmästare?) som Per Andersson, (rask o duglig, Ola Hemmingsson, å Ola Åstrand.

Snickare: Hemmingsson, Nordström, säkerligen många flera.

++++++

3

h